

4.3.2025

Oikeusministeriö
kirjaamo.om@gov.fi

Viitetieto: lausuntopyyntö VN/26445/2023 koskien kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen
etämyyntityöryhmän mietintöä

Lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa työryhmän mietinnöstä 2025:3, joka koskee kuluttajaluottodirektiivin ja kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpanemiseksi laadittua ehdotusta. Tietosuojavaltuutetun toimisto kiittää hyvin valmistellusta esityksestä ja mahdollisuudesta lausua asiassa.

Luottokelpoisuuden arvioinnista

Nykyisin voimassa olevan kuluttajansuojalain perusteella kuluttajansuojalain 7 luvun säännöksiä ei sovelleta kuluttajaluottoon, josta ei peritä korkoa tai muita maksuja. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen perusteella kuluttajaluottodirektiivin soveltamisalan laajenemisen johdosta kuluttajansuojalain 7 luvun sääntelyä sovellettaisiin jatkossa myös kuluttajaluottoon, josta ei peritä korkoa tai muita maksuja.

Nykyisin myöskään maksunlykkäystä ei pidetä kuluttajaluottona, jos kulutustavaran kaupassa tai kuluttajapalveluksissa kuluttajalla on mahdollisuus maksaa hinta lyhyehkön määräajan kuluessa laskua vastaan, ja tällainen laskutus- ja maksuaika on alalla tavanomainen. Nyt ehdotettavassa kuluttajansuojalain 7 luvun 1 a §:ssä säädettäisiin maksunlykkäyksiä myönnettäviä kuluttajaluottoja koskevista soveltamisalarajoituksista. Kuluttajaluottodirektiivin soveltamisalan laajenemisen johdosta se, pidetäänkö maksunlykkäystä kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvana kuluttajaluottona, arvioitaisiin jatkossa ehdotettavan 7 luvun 1a §:n sääntelyn nojalla.

Lisäksi kuluttajaluottodirektiivin soveltamisalan laajenemisen johdosta jatkossa kuluttajansuojalain 7 luvun säännöksiä sovellettaisiin pääsääntöisesti myös tietynlaiseen käyttelytiliin liittyvään kuluttajaluottoon.

Ehdotettavan säännöksen nojalla kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamisala laajenisi useampiin luottotyyppeihin, kun luvussa tarkoitetuiksi kuluttajaluotoiksi katsottaisiin yhä useampi luotto (koroton ja maksuton kuluttajaluotto sekä määritellyissä tilanteissa maksunlykkäys). Tältä osin olisi huomioitava, että tällöin myös luotonantajan velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus laajenisi koskemaan myös yhä useampia kuluttajia. Lähtökohtana kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:ssä on, että luotonantajat selvittävät kuluttajan tuloja ja muita luottoja positiivisesta luottotietorekisteristä ja

maksuhäiriötiedot yksityisten luottotietotoiminnan harjoittajien ylläpitämistä luottotietorekistereistä. Esityksessä todetaankin (s. 135), että näitä tietoja voidaan pitää tarpeellisina vähimmäistietoina kaikessa luotonmyönnössä.

On siten huomioitava, että kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamisalan laajentaminen tarkoittaisi myös yhä laajempaa positiivisen luottotietorekisterin sekä yksityisten luottotietotoiminnan harjoittajien ylläpitämien luottotietorekistereiden tietojen käyttöä. Kuluttajansuojalain soveltamisalan laajentaminen voi siten lisätä mittavalla tavalla kuluttajien taloudellista asemaa koskevien henkilötietojen käsittelyä luotonantajien keskuudessa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on jo muussa yhteydessä (TSV/11010/2024) lausunut, että tällä hetkellä kaikille luotonantajille luovutetaan positiivisesta luottotietorekisteristä luottotietoraportilla täysin samat tietosisällöt, eikä positiivisesta luottotietorekisteristä annettu laissa ole sääntelyä sen osalta, että luottotietoraportilla luovutettavia tietosisältöjä olisi rajoitettava tai kustomoitava millään tavalla luotonantajakohtaisesti tietojen asianmukaisen käsittelyn varmistamiseksi. Toisin sanoen esimerkiksi iso asuntolainoja myöntävä pankki, pienlainayhtiö tai pientä kuluttajaluottoa myöntävä toimija saavat täysin samat tiedot positiivisesta luottotietorekisteristä. Nykyisin myös luotonantajille luovutettavien tietojen määrä on laaja ja positiivisen luottotietorekisterin tiedoista on mahdollista muodostaa käsitys henkilön kokonaisvarallisuudesta ja taloudellisesta asemasta. Tiedoista saattaa ilmetä myös muun muassa velkajärjestelyn olemassaolo.

Vastaavasti vaikuttaisi siltä, että yhä laajempi joukko luotonantajia selvittäisi jatkossa nk. negatiivisesta luottotietorekisteristä kuluttajien maksuhäiriöihin liittyviä tietoja.

Perustuslakivaliokuntakin on todennut (PeVL 8/2022 vp), että vaikka luottotiedot eivät sellaisenaan ole tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoja, voi joihinkin luottotietoihin kuitenkin sisältyä arkaluonteisiin tietoihin rinnastuvia, salassa pidettäviä tietoja esimerkiksi henkilön toiminnasta yksityiselämässä ja taloudellisesta asemasta. Siten perustuslakivaliokunta on todennut, että luottotietojen käsittelyyn voi liittyä erityisiä riskejä. Lisäksi olisi huomioitava, että yleinen tietosuoja-asetus edellyttää riskiperustaista lähestymistapaa henkilötietojen käsittelyyn, eli tietojen käsittelyn rekisteröidyille aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin olisi kiinnitettävä huomiota. Edellä esitetty huomioon ottaen olisi perusteltua kirjoittaa auki esityksen perusteluihin, että ehdotettavalla säännöksellä on luottotietojen käsittelyn laajentamisen vuoksi vaikutuksia kuluttajien tietosuojaan. Olisi tarpeen arvioida ehdotetun sääntelyn tietosuoja vaikutuksia ja sitä myötä vaikutuksia myös laajemmin perustuslain 10 §:ssä turvatulle yksityiselämän suojalle siltä kannalta, että kuluttajien luottotietoraporttien käsittely tulee kysymykseen useammissa luotonantotilanteissa ja mahdollisesti nykyistä laajemman organisaatiojoukon toimesta.

Lisäksi olisi tärkeää, että luotonantajille annettaisiin ohjeistusta luottotietoraporttien luottamuksellisesta ja turvallisesta käsittelystä. Luotonantajien olisi myös noudatettava yleisen tietosuoja-asetuksen 12 ja 14 artiklan sääntelyä rekisteröidyn informoinnista ja siten informoitava

kuluttajaa siitä, että luotonantaja pyytää kuluttajan luottotietoraportit luottokelpoisuuden arvioinnin yhteydessä.

Tältä osin huomionarvoista on myös, että ehdotettavan kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n 3 momentissa säädetään siitä, että luotonantajalla olisi säilytettävä tiedot toimista, jotka on tehty kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseksi, viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan erääntynyt maksettavaksi. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan henkilötietojen käsittelystä tulee säätää yksiselitteisesti ja tarkkarajaisesti. Vaatimuksen yksiselitteisestä ja tarkkarajaisesta säädännöstä voidaan katsoa kasvavan tilanteessa, jossa on tarkoitus säätää erityisiin henkilötietoryhmiin tai muutoin arkaluoteisiin henkilötietoihin kuuluvien tietojen käsittelystä, kuten nyt ollaan tekemässä. Asian jatkovalmistelussa olisi syytä arvioida, tulisiko jo säädöstasolla säätää tarkemmin, mitä tietoja tuo ”tiedot toimista, jotka on tehty kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseksi” pitää sisältää. Tietosuojavaltuutetun toimiston käsityksen mukaan vähintään tämän säännöksen säännöskohtaisista perusteluista olisi hyvä ilmetä, mitä tietoja tässä tarkoitetaan eli tarkoittaako tämä esimerkiksi myös kuluttajaa koskevien luottotietoraporttien säilyttämistä.

Automaattisesta päätöksenteosta

Ehdotettavassa kuluttajansuojalain 7 luvun 11 b §:ssä säädettäisiin siitä, että kun kuluttajalle esitetään automatisoituun päätöksentekoon perustuva yksilöllinen tarjous, luotonantajan ja luotonvälittäjän on ilmoitettava kuluttajalle selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, että tarjous perustuu automatisoituun päätöksentekoon. Yleistä tietosuoja-asetusta sovellettaisiin säännöksen rinnalla. Säännöskohtaisten perusteluiden mukaan (s. 128) säännöksellä mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 2 kohdan g alakohdtaa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää ehdotettavaa säännöstä perusteltuna, vaikka sinänsä yleisessä tietosuoja-asetuksessa on jo säädetty velvoitteesta ilmoittaa rekisteröidylle automaattisen päätöksenteon olemassaolosta. Yksilöllisen tarjouksen antamisen osalta on kuitenkin perusteltua, että 11 b §:ssä säädetään erikseen sekä luotonantajan että luotonvälittäjän velvollisuudesta, kun taas yleisen tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 2 kohdan g alakohdassa velvoite on säädetty rekisterinpitäjälle.

Vaitiolovelvollisuus

Esityksen mukaisesti eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain muuttamisesta annetun lain 17 §:ssä ja kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä säädettäisiin kuluttajaluottojen välittäjän tai neuvontapalvelujen tarjoajan vaitiolovelvollisuudesta koskien asiakkaansa tai jonkun muun taloudellista asemaa, henkilökohtaisia oloja tai liike- tai ammattisalaisuutta koskevan tiedon osalta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen näkökulmasta kyseessä on henkilötietojen käsittelyn luottamuksellisuutta varmistava suojatoimi. Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää ehdotettavaa sääntelyä kannatettavana.

Laki kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvien kuluttajaluottojen välittäjistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvien kuluttajaluottojen välittäjistä. Esitettävän lain 5 §:ssä säädettäisiin luotonvälittäjistä pidettävästä rekisteristä, jota ylläpitäisi Finanssivalvonta. Esitettävän lain 8 §:ssä säädettäisiin niistä tiedoista, jotka talletettaisiin rekisteriin ja 9 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta tästä rekisteristä. Ehdotettujen tiedonluovutussäännösten nojalla rekisteristä saisi luovuttaa henkilötietoja tulosteena taikka sähköisesti kautta yksittäisinä hakuina. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan säännös ei perustuisi direktiiviin, mutta sen sisällyttämistä pidetään tärkeänä ehdotetun sääntelyn yhteneväisyyden kannalta luotonantajia ja muita luotonvälittäjiä koskevaan sääntelyyn nähden.

Ehdotettavilla säännöksillä on vaikutuksia henkilötietojen suojaan. Erityisesti vaikutusta on sen osalta, että myös henkilötunnustieto voitaisiin luovuttaa yksittäistulosteen luovuttamisen yhteydessä. On kuitenkin pidettävä hyvänä, että ehdotettavan lain 9 §:n säännökseen on erikseen kirjoitettu auki, että tieto henkilötunnuksesta saadaan kuitenkin luovuttaa tämän lain nojalla vain, jos tieto annetaan tulosteena tai teknisenä tallenteena ja jos luovutuksensaajalla on oikeus henkilötunnuksen käsittelyyn tietosuojalain (1050/2018) 29 §:n tai muun lain nojalla.

Sääntely vaikuttaa esitettyjen perusteiden valossa kuitenkin oikeasuhtaiselta. Esitettyjen perusteiden valossa vaikuttaa olevan oikeasuhtaista, että kuluttajaluottojen välittäjistä tai neuvontapalveluiden tarjoajista on rekisteröitynä viranomaisrekisteriin ja myös saatavilla samat tiedot, kuin luotonantajista.

Kuluttajan syöpätautidiagnooseja koskevat henkilötiedot

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lakiin vakuutusten tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta uusi 41 a §:n säännös, jonka mukaan jos kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvaa kuluttajaluottoa koskevan luottotarjouksen ehtona on, että kuluttaja ottaa luottosopimukseen liittyvän vakuutuksen, vakuutuksen tarjoamisessa ei saa käyttää kuluttajan syöpätautidiagnoosia koskevia henkilötietoja sen jälkeen, kun 15 vuotta on kulunut diagnoosia koskevan lääketieteellisen hoidon päättymisestä. Säännöksellä pannaan täytäntöön kuluttajaluottodirektiivin 14 artiklan 4 kohta.

Tältä osin on huomionarvoista, että tietosuojavaltuutetun toimisto on vuonna 2022 vakuutusyhtiöille antamissaan ratkaisuisissa 7285/183/18¹ ja 3216/452/17² todennut, että vakuutusyhtiön on terveydenhuollon yksikölle esitettävässä rekisteröidyn terveydentilatietoja koskevassa pyynnössä pyydettävä tieto koskemaan tiettyä asiaa, tapausta, sairautta tai oiretta, jolla on tosiasiallista merkitystä vakuutusyhtiön vastuun arvioimisessa. Ratkaisujen perusteella vakuutusyhtiön tulee myös arvioida, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietojen pyytäminen terveydenhuollon yksiköstä on tarpeellista vakuutusyhtiön

¹ Ratkaisu 7285/183/18 on lainvoimainen.

² Ratkaisu 3216/452/17 ei ole lainvoimainen.

vastuun selvittämiseksi ja tämän perusteella rajata, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietoja pyydetään terveydenhuollon yksiköstä.

Edellä esitettyihin ratkaisuihin viitaten tietosuojavaltuutetun toimisto pitää hyvinä ja perusteltuina säännöksen säännöskohtaisia perusteluita (s. 176) joissa on mainittu erikseen, että koska säännöksen tarkoituksena on kieltää se, että säännöksen soveltamisalaan kuuluva vakuutussopimus perustuisi edellä mainitun rajauksen piiriin kuuluviin henkilötietoihin, säännöksen vastaista olisi, että tällaisia henkilötietoja ylipäänsä pyydetäisiin vakuutuksen tarjoamisen yhteydessä.

Allekirjoitus

Heljä-Tuulia Pihamaa
apulaistietosuojavaltuutettu

Niina Nieminen
ylitarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihte: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi

